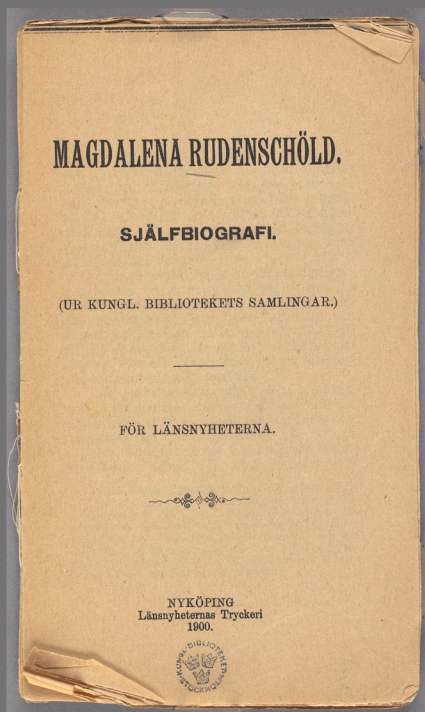

Rudenschöld, Magdalena

Själfbiografi :

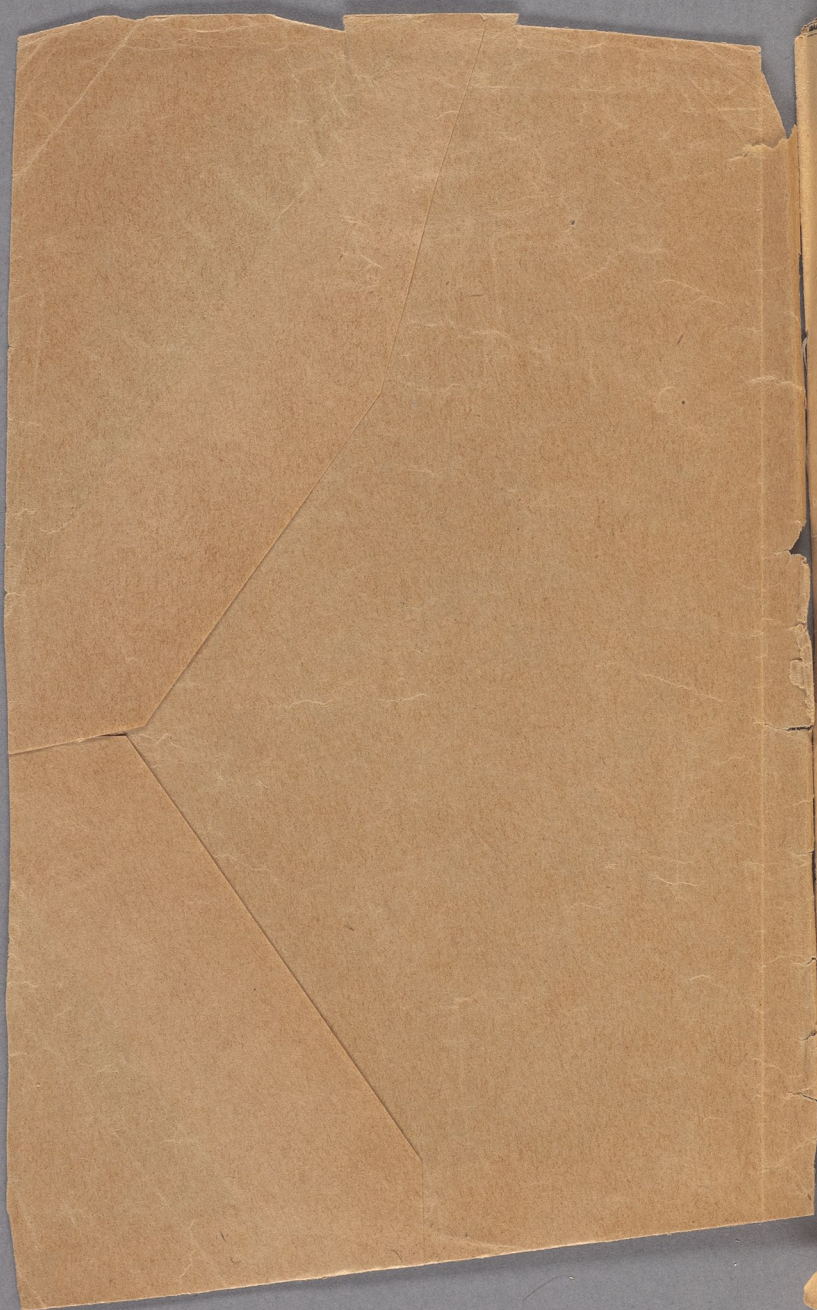
Tryck // / 8 B Br.

Digitaliserad år 2019

KUDENSCHÖLD, M.

Prüfung
Sv
(Bsr.)
o

STOCKHOLM

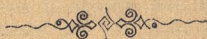

MAGDALENA RUDENSCHÖLD.

SJÄLFBIOGRAFI.

(UR KUNGL. BIBLIOTEKETS SAMLINGAR.)

FÖR LÄNSNYHETERNA.

NYKÖPING
Länsnyheternas Tryckeri
1900.

MAGDALENA RUDENSCHÖLD.

SJÄLFBIOGRAFI

ÖFVER HON KUNDENS BIBLIOTEK I KAROLINSKA HOSPITALS

FÖR LÄKARNÄMNDEN

KAROLINSKA HOSPITALS
BIBLIOTEK I KAROLINSKA HOSPITALS
1808

Min uppfostran*) har varit mycket vårdslösad. Bortskämd af mina föräldrars ovanliga godhet och efterlåtenhet, knappast ägande ett sundt begrepp om religionens sanningar, inträdde jag på hofvet vid 16 års ålder. Obetänksam, glad och yr, i högsta grad okonstlad, begrep jag ej, huru man kunde dölja sina tankar, ännu mindre förtiga dem. — — —

Baron Stjerneld friade då till mig med mycken enträgenhet, men jag fann mig så lycklig i den ställning jag var, att jag med bäfvan emot såg äktenskapets plikter, sade honom det rent ut, och att jag inom tre år ej kunde förmå mig till ett så allvarsamt steg, och han höll nog utaf mig att vilja afbida den tiden, om jag blott med det villkoret gaf mitt samtycke.

Men jag lofvade ingenting. Med den glädtighet, ja lättsinnighet, hvarmed jag handterade allt, behandlade jag äfven kärleken, skrattade åt den, och kände den blott till namnet.

Ett år tillbrakte jag i denna glada sinnesförfattning. Gustaf III var då i Italien. Vid

*) Magdalena Charlotta Rudenschöld, denna olyckliga kvinna, dotter till en bland Sveriges mest aktade rådsherrar, var född den 1 januari 1766. Genom sin skönhet och kvickhet väckte hon såsom hoffröken hos prinsessan Sofia Albertina, allmän beundran och blef snart en af de mest lysande stjärnorna vid Gustaf III:s glada hof. Hvilket år fröken R. nedskref sina anteckningar, därom upplyser ej manuskriptet.

sin återkomst kallade han hela hofvet till Drottningholm, presenterade där för prinsessan sin gunstling, baron Armfelt.

Då han blef varse mig, som stod bakom prinsessan, stannade han i sin komplimang till henne och tillade blott:

— Ers höghets hof har blifvit förskönadt!

Jag rodnade: mitt öde var afgjordt och för evigt fästadt vid hans tänkesätt för mig — det han ej heller dröjde att upptäcka enligt mitt hjärtas önskan. Jag fann ingenting naturligare, än att han gifte sig med mig, ehuru hvarken han eller jag ägde två styfver. Min eftertanke sträckte sig ej så långt.

En tid därefter sade Gustaf III till mig:

— Ni älskar Armfelt, jag vet det, ty då jag i dag ville öfvertala honom att gifta sig med fröken de la Gardie, fruktade han för den sorg, han skulle göra er.

— Han nekade således att gifta sig med henne? frågade jag.

— Nej, han tvekade blott och syntes villrådig, och jag föresatte mig att förmå er att öfvertala honom därtill, då jag känner er själsstyrka och dessutom har viktiga politiska orsaker att önska detta giftermål.

En sådan tanke om min själsstyrka smickrade mitt högmod. — — —

Tre månader därefter var Armfelt gift med fröken de la Gardie. Jag måste vid bröllopet hålla pällen öfver dem och visa all den själsstyrka jag möjligen kunde äga. Men då jag skulle gå fram och gratulera brudparet hade jag fallit till golfvet om ej en vän dragit mig därifrån under

Magdalena.

rop, att prinsessan kallade mig, hvilket ej var sant, men hvarigenom jag fick tillfälle undkomma allas ögon och gifva fritt lopp åt mina tårar.

Under tvänne år såg jag baron Armfelt alla dagar vid hofvet, och han hvarken hälsade eller talte vid mig allena. Endast inom min själ trodde jag mig förvara den eld som tärde mig. Vid den tiden väckte jag hertig Fredriks uppmärksamhet till den grad och med den uppriktighet, att han tillbjöd mig sin hand, blott att giftermålet skedde i hemlighet, och han var öfvertygad om konungens samtycke, sedan det var gjordt, endast jag ej påstod rang af prinsessa. Jag älskade honom ej och vägrade hans önskan.

Men afundsjukan upptäckte för mig hvad jag ej trodde: att jag ännu var lifligt älskad af Armfelt, som uppfylde hela min själ.

Nog svag, nog förgäten af plikt och religion, vågade jag glädjas öfver denna olyckliga upptäckt. Jag hade bort fly hans åsyn och antaga grefve Fersens anbud, men jag kvarblef vid hofvet och blottstälde mig för kärlekens och lätt-sinnighetens alla förförelser, utan att äga en varelse, som kunde rycka mig därutur.

Gustaf III var glad åt denna upptäckt, ty han hade blifvit missnöjd med grefvinnan Armfelt, och således gynnande Armfelts kärlek, bidrog han att helt och hållet förvillia mitt förnuft med alla gunstens bländverk.

Ingen var vid denna tid så fjäsad, så högt uppsatt som jag, hvilket allt jag likväl aldrig begagnade att skaffa mig någon fördel af, ty ingen minut var jag utan att hemligen förebrå mig min kärlek, ofta begråta den. Men alltid

för svag att kufva den, ville jag åtminstone smycka mitt fel med oegennyttans egenskaper och trodde mig därigenom försona mig med mitt samvete.

Gustaf III dog. Armfelt, hatad af hertigen-regenten, föll i onåd, afkläddes alla sina ämbeten och skickades till Italien. Han bad mig då få skriva till mig samt upptäckte för mig en plan att förkorta konungens minderårighet samt att, enligt Gustaf III:s önskan, gifta honom med en rysk prinsessa. A. önskade i denna afsikt underhålla hemlig brefväxling med Gustaf Adolf, generalerna Toll, Taube, Aminoff, excellensen Gyldenstolpe, Lagerbring, Ehrenström m. fl., hvilkas alla bref skulle komma under mitt kuvert. Jag skulle framlämna dem och emottaga deras svar.

Vid första anblicken studsade jag för faran däraf, men då man försäkrade mig, att hvad som än kunde hända, skulle Gustaf Adolf hålla mig ryggen fri, samt att det vore ett prof af vänskap, som jag gaf honom själf, lät jag öfvertala mig.

Knappast var baron A. rest, förrän hertigen-regenten fattade för mig en öfverdriiven kärlek. Jag såg mig då söndersliten af tvänne partier, det s. k. Gustaf III:s, som ville öfvertyga mig att jag borde svara mot hertigens kärlek för att, som de sade, frälsa fäderneslandet, och genom mitt välde upprätta deras parti och störta Reuterholm, hvilken å sin sida såg mig med yttersta förargelse, befarande det välde jag skulle taga öfver hertigen samt Reuterholms parti.

Misskänd af båda partierna, utan äregirighet afskyende intriger och egennyttia, älskade

jag blott Armfelt. För honom blott hade jag gått i elden: ingen annan intéret kände jag i världen, än bevisa honom min tillgifvenhet, och tog således beslutet att resa till landet. Af det ena partiet hatades jag för det, att deras hopp att åter uppflyftas genom mig blef bedraget genom min motvillighet, som de kallade ett sentimentalt svärmeri — af det andra hatades jag, emedan det befarade, att hertigen skulle gifva mig sitt förtroende, för hvilket de ändå ansågo sig säkra, emedan jag, enl. konungens befallning, skulle den 1 November åter infinna mig vid hofvet. Prinsessan var då uti Italien.

När jag efter fyra månaders frånvaro återkom, fann jag allting ändradt och en fullkomlig onåd tycktes hota mig. Till och med Gustaf Adolf sade mig, att han nödgats ge sin farbror, regenten, ett heligt löfte att aldrig öppna något bref utan öfverlämna det, samt bad mig således blott säga honom innehållet af de bref jag hädanefter skulle få till honom. Detta gjorde min ställning ännu farligare, och hade jag gärna afsagt mig hela detta förtroende.

Likväl såg regenten mig knappast några få gånger vid hofvet efter min återkomst, förrän hans kärlek åter vaknade; och han berättade mig då med all möjlig enfald, huru mycket man svärtat mig under min frånvaro, ja framställt mig såsom kapabel att därest, Armfelt fordrade det, mörda regenten.

Jag fann dessa historier till den grad orimliga, att jag blott förundrade mig, huru han en minut kunnat sätta tro därtill. Tillfredsställd med det fullkomliga lugn, som han såg i mitt

ansikte, tillade han, att man äfven berättat honom, att jag sålt mina juveler för att köpa anhängare åt Armfelts parti. Jag svarade, att jag nog sålt dem, men uteslutande för att betala min mors skuld och hushyra, för hvilken hon häftade för flera år och nu skulle flytta, att hennes inkomster väl voro tillräckliga, men att hon gaf allt åt min broder Bengt, som var hennes älskling.

Hertigen blef däraf så rörd, att han tilböd sig ersätta mig denna utgift, hvilket jag undanbad mig. Dagen därpå sände han mig likväl ett pensionsbref på 2,000 riksdaler banko af sin handkassa, samt summan för de 6 förflutne månaderna.

Min villrådighet blef stor. Att emottaga denna välgärning, då jag kände Armfelts plan att förkorta minderårigheten, således minska tiden för hans välde, syntes mig en ovärdighet, ty att skilja mig från hans parti hade då ej kostat på mig, emedan jag började inse faran däraf och bli ledsen vid alla dessa hemligheter; men jag insåg därjämte, att jag aldrig hade kunnat skilja mig därifrån och likväl öfvertyga dem om min tystlåtenhet, och — för öfrigt — vara misstänkt af Armfelt, syntes mig den grufvigaste af alla plågor.

Jag skref då ett ödmjukt bref till hertigen, tackade för hans godhet, men återsände pensionsbrevet samt de 2,000 riksdalerna, försäkrande, att det var emot min grannlagenhet att njuta hans välgärningar, då jag ej kunde besvara hans kärlek.

Han förlät mig detta aldrig.

Reuterholm begagnade sig också af tillfället för att öfvertyga regenten, att detta var ett bevis på mitt medvetande om Armfelts planer, som de började misstänka, ty order hade afgått till svenska postmästaren i Hamburg att öppna alla mina bref, afskrifva dem och äfven göra detsamma med svaren.

Olyckligtvis lämnade jag i dessa mina bref fritt lopp åt mitt satiriska lynne för att roa Armfelt, ofta på Reuterholms men stundom äfven på hertigens bekostnad, hvilket senare var oförlåtligt, ty jag borde väl erkänt hans uppriktiga kärlek för mig.

Men jag såg blott i honom en förföljare till Armfelt, hvilken senare jag äfven därigenom ville öfvertyga om min fullkomliga indifferens för hertigen.

Vår brefväxling fortfor således ännu en månad under regentens uppsikt medelst kopiorna däraf, hvilket jag var långt ifrån att ana, alldenstund alla adresser på de bref, som ankommo under mitt kuvert, voro i chiffer, som endast Armfelt och jag hade klafven till.

De åter som emottogo dem voro nog försiktiga att endast blottställa mig samt svara mig muntligen, hvilket allt jag skulle uppsätta i chiffer.

Ännu hade man ej något kraftigt skäl att arrestera mig, ty mina bref voro utan underskrift och utan vapen. Men en dag då jag var befalld till hertiginnan, kom n. v. statsrådet Lagerbring och bad mig skrifva något mycket långt i chiffer till Armfelt. Detta tog all min tid. Vagnen var för porten, jag var ännu ej klädd,

och när jag skulle försegla brevet, fann jag icke genast mitt vanliga sigill (blott ett hufvud) utan tog i brådskan mitt eget vapen.

Denna obetänksamhet kostade mig friheten. Brevet ätersändes nämligen genast från Hamburg. Och den 17 December, kl. 12 på natten, blef jag arresterad af Aminoff, öfversten för Lifregementets husarer.

Med honom inträdde i min sängkammare, hvarest jag låg i djup sömn, just kansleren Lode, polismästaren Ullholm, en major Bratt, officeren af vakten, polisbetjänter och sex soldater med dragen sabel hvilka ställdes vid hufvudgården.

Ullholm tog mina nycklar, öppnade alla mina lådor och skåp, men fann inga andra papper an hertigens mångfaldiga och långa kärleksbref, skrifna i den mest ömkansvärda ton öfver min så kallade grymhet.

Alla andra papper hade jag haft försiktigheten att uppbränna, så snart jag besvarat dem, förutom klaven till chiffern, hvilken jag genom ett oförmärkt hål på madrassen af soffan, instack och gömde.

Sedan polismästaren till kl 3 på morgonen för-gäfvos sökt öfver allt, bortgingo alla, utom major Bratt, en dålig varelse, officeren af vakten och soldaten.

De ställde sig vid sängen, med ögonen fästade på mig. Detta var mig obehagligt. Jag ville draga ihop mina gardiner för att befria mig därifrån. Det nekades mig. Jag bad då att få stiga upp och anhöll länge att få vara allena den minut jag behöfde för min

klädsel, men erhöill det ej annorlunda än att soldaten skulle stå vid dörren.

När jag var klädd gick jag in i mitt kabinett, dit de följde mig. Jag fann madrassen till soffan nedrifven på golvet, och bad herrarne hjälpa mig att återlägga den. Medan de togo i ena ändan och jag låtsade göra det i den andra, stack jag in handen och fick tag uti klaven till chiffren, samt stoppade den oförmärkt innanför halsklädet glad att äga den, ty jag förlorades ej ur ögonsikte.

Klockän 6 på morgonen byttes vakten med tvänne officerare och en soldat. Då mot middagen det blifvit i staden bekant, att jag var arresterad, inlämnades till mig flera räkningar, hvilka jag betalade. Därpå tog jag dessa räkningar, rullade dem såsom chiffren var och stoppade dem innanför halsduken, men så, att de syntes, och låtsade — som i distraktion — att äfven glömma dem där.

Då jag på e. m. lät göra eld i mitt förmak, sade en af officerarna: "Rätt nu kommer polismästaren, och får han se att ni har ett papper innanför halsduken, kan han tro att vi tillåtit er mottaga bref."

"Ni har rätt, med er tillåtelse skall jag bränna upp dem."

Men i stället sköt jag ner dem, tog upp klaven och kastade på elden, mycket nöjd att se den brinna.

Allt var ännu bra. Jag hade inte öfverskridit hvad fångenskap tillåter, nämligen att söka frälsa sig så mycket man kan. Men nog lättsinnig, ville jag äfven göra narr af dessa stackars officerare. Då polismästaren kom, frå-

gade han efter klaven. Skrattande svarade jag, att på middagnn ännu hade jag kunnat lämna den, därest jag så velat, men numera stod det ej i min makt, ty midt för deras ögon hade jag brännt upp den . . . och "se här räkningarna."

Hvilket lättsinne att äfven gyckla och förlöjliga de allvarsammaste saker! Men sådan var jag.

Den 4 Januari kom hertigens adjutant med hälsning från honom, att om jag ville upptäcka hemligheten af klaven samt namngifva alla dem, till hvilka Armfelts bref, som kommit under mitt kuvert, voro adresseradn, så skulle jag genast bli satt på fri fot och förklaras, att jag blott af misstag blifvit arresterad, men att han i annat fall nödgades att öfverlämna mig till lagens stränghet, då det skulle kosta mitt lif.

Jag bad honom hälsa hertigen och säga, att jag var färdig lämna mitt lif i hans händer, men aldrig mina vänners förtroende.

En timma därefter kom polismästaren och förkunnade mig, att jag skulle flytta ur mina rum i en publik arrest och att en skvadron husarer skulle ledsaga mig. Jag undanbad mig denna eskort, emedan miu moder, som bodde midt emot, skulle bli oroad af ett sådant buller, och förklarade, att jag ville gå allena på mitt hedersord. Det antogs, och ensam med en officer i hyrvagn, affärdades jag klockan 11 på aftonen till samma arrest, där Anckarström hade varit innesluten.

När jag kom var polismästaren med 30 mans vakt emot mig.

I rummet, fyra steg långt, fanns ingen säng, blott en träbänk och tvänne trästolar. Det fö-

regafs, att man ej hunnit föra dit något, ej en gång ved att uppelda det. Blott några träd lågo i ett hörn. När Ullholm var gången, sade jag till officerarne: "Om jag i denna köld ändå ägde något att lägga öfver mig, skulle jag begagna denna träbänk."

"Se här min kappa!" sade den hederlige Hellvig . . ., "se här min syrtut att lägga in- under!" sade den ej mindre beskedlige Lagerhjelrn.

Och med ett vedträd under hufvudet, tillredde jag sålunda min bädd, på hvilken jag djupt insomnade, medan dessa ädelmodiga her- rar sutto i blotta uniformsjackorna, helt för- frusna.

Klockan 3 på natten hördes ett häftigt rop af werda, som återskallade under hvalfven. Skrämd uppvaknade jag. Det var polismästa- ren med ett bref i hand, som kommit under mitt kuvert. Adressen var i chiffer. Jag igenkände att den var till Gustaf Adolf. Mig ålades att säga till hvem det var. Jag svarade, att det var mig omöjligt, enär jag numera ej ägde klaven. Samma förfrågan förnyades med tillägg att om jag ej ville göra det med godo medel gafs att tvinga mig därtill.

"Jag känner intet annat medel, än det som betager mig mitt förnuft;" svarade jag, "som kan förmå mig att handla mot min vilja, ty tortyren har Gustaf III för alltid afsagt."

"Ja, men ej handklofvarna och tumskruf- varna!" yttrade polismästaren, i det han drog npp dem ur fickan och lade dem på bordet. En käre, kall som döden, genomträngde min själ. Jag föll på knä och utropade: O, min Gud,

förlåt mig allt ondt, jag begått, och gif mig den styrka jag behöfver!

“Nå vill fröken ännu icke säga till hvem brefvet är adresserat?”

“Nej!” svarade jag med förnyad styrka.

Då sade Ullholm med tårfulla ögon:

“Gudskelof jag finner Er så ädel som jag trodde. Var försäkrad, att skola någonsin så grymma medel användas att bringa er till bekännelse, så skola andra händer nyttjas. Jag lefver hällre af vatten och bröd än lämnar mig till en sådan ogärning, redan nog olycklig att ha hotat er därmed.”

Med upprördt hjärta gjorde han sin rapport till hertigen, som yttrade att Ullholm äfven var kär i mg, och således ej skulle få återvända till arresten.

“Nej,” svarade han, “jag är en 50 års gammal karl, jag blir ej kär, men för att deltaga i hennes öde behöfs blott mänsklighet..”

Morgonen därpå skyndade han sig till arresten, innan vaktombytet och innan order ankommit att neka honom tillträde, för att säga mig, att jag samma dag skulle inför hofrätten.

“Glöm aldrig”, tillade han, “att saktmodet blir edert säkraste vapen! Förifrar ni er, så förlorar ni den värdighet, som intager”.

Klockan nio blef jag uppkallad till hofrätten och begaf mig dit, omringad af soldater och officerare med dragna sablar. Utom sjelfva domstolen voro där alltid tillstädes 30 å 40 unga auskultanter, som nyfikenheten ditlockade. Jag måste stående, till klockan 3 uthärda aktorsfrågor. Jag hade föresatt mig att endast med kallt blod besvara dem, så att när han gjorde

mig något förolämpande spörsmål, som väckte min harm, teg jag tills sinnet var öfver.

Första gången det hände, frågade han tre gånger frågan, höjande rösten så att han slutligen skrek. Detta föreföll mig löjligt, och småleende bad jag honom spara sina lungor, ty jag vore icke döf. Han hette Örbom, var en hederlig karl, insåg orsaken till mitt förhållande och förnyade sedan aldrig sina frågor.

Under samma tid ombyttes min vakthållning.

De beskedliga officerare jag haft blefvo ersatta af dåliga individer, som gjorde sig ett nöje af att misstyda till och med mina drömmar. Då jag af oro talade i sömnen, rapporterades de namn, som då oskyldigt undfölo mig. När jag, genom aktors besynnerliga frågor, upptäckte detta, beslöt jag, för att betaga mig sömnen, att stoppa en näsduk i munnen, hvarigenom jag vaknade så snart jag ville bita ihop tänderna eller röra tungan, och afhöll mig sålunda från att sofva tills mot morgnarne, då officerarne, själfva uttrötade, insomnat. Först då vågade jag öfverlämna mig åt denna, den olyckliges enda njutning.

Men klockan sex ombyttes vakten, och då skulle jag vara uppstigen och klädd, hvilket tilldrog sig på det viset, att min jungfru, som äfven var arresterad, men i en annan kammare, släpptes in för att lägga mina kläder på stolen vid sängen och gick sedan ut, hvarefter jag tog dem inom sparlakanet samt klädde på mig helt och hållet i sängen och hoppade sedan ned på golvet, ty officerarne lämnade aldrig rummet.

Olägenheten att på det viset utkamma mitt hår, som var mycket långt och tjockt, förmådde

mig att klippa det helt kort. Mitt arbete, min hund och mina böcker frantogos mig.

Till mars månads slut fortfor jag att mest alla dagar uppkallas till hofrätten, förhöras och konfronteras med alla möjliga personer. Ofta blef jag därunder förolämpad och smädad af dem, som jag med ett ett enda ord kunnat bevisa vara tusen gånger mer skyldiga än jag, men som tänkte göra sig skuldfria genom att visa mig förakt. Likväl iakttog jag alltid att ej blottställa någon annan än mig själf. Mina protokoller intyga, att jag t. o. m. återkallade hvad jag skrifvit, då det rörde någon annan.

De första dagarne i april förklarade mig aktor, att min sak var utredd, att han begärt min frigifning med åläggande att vid kallelse infinna mig, men att härtigen funnit för godt, att jag skulle förvaras i arresten till dess baron Armfelts stämningstid vore ute, den 30 maj, då han antingen skulle inställa sig eller dömas ohörd.

Glad återvände jag till arresten med hoppet att snart blifva frikänd, då jag i slutet af april blef uppkallad, och drotsen Wachtmeister (ehuru jäfvig som släkting) utbrast med rytande röst:

— Det är ej lönt mera, att ni söker hålla rätten bakom ljuset — här äro nu alla edra bref, som blifvit tagna af förrädaren Armfelt.

Därpå drog han upp en stor lunta, som genomlästes och som jag erkände, för stolt att någonsin neka till hvad jag skrifvit, men tillade, att jag ej insåg, huru en enskild korrespondens i chiffer, den ingen förstod, och som var utan namn, kunde fälla mig.

— Edert hufvud skall falla, svarade han,

men härtigen, alltid mild, vill åtminstone frälsa er olyckliga själ, den ni störtar i afgrunden och har förordnat, att densamme prästman, som beredde Anckarström till döden, skall äfven besöka er och väcka ert förhårdade och sofvande samvete.

Jag bet mig i tungan för att ej förifra mig, men slutligen, drifven till största ytterlighet af hans grofva utlåtande i mångas närvaro, sade jag:

— Håll upp, ers excellens, jag har redan för länge afhört ett tal, som förnedrar ert ämbete! För mitt politiska uppförande är jag ju kallad inför denna domstol, som skall döma det — och för mitt enskilda uppförande är jag blott ansvarig en, Gud, som läser i allas hjärtan och skall en dag döma mig och regenten med samma rättvisa.

Knappast hade jag utsagt dessa ord, förrän jag föll till golvet i de fasligaste konvulsioner, som räckte i 24 timmar, och härrörde endast af det starka våld, jag gjort på mig själf. Processen fortsattes med förnyad ifver och ökad hämdlystnad tills allt var utredt.

Då aktor skulle göra sina påståenden fick han befallning att yrka, det jag skulle mista lif, ära och gods, äfven högra hand, och halshuggas. Han vägrade att göra det, sägande, att det var mot all lag.

Honom sändes då assessorsfullmakt med förnyad befallning. Han återsände fullmakten och sade, att blott en skriftlig befallning af härtigen, som skulle förvaras i arkivet till hans rättfärdiggörelse, kunde förmå honom därtill. *Den skriftliga befallningen ankom, och påståendet gjordes.*

Magdalena Rudenschöld.

När hofrätten skulle fälla domen, föregick omröstning, hvarvid mitt frikännande från dödsstraff utföll med *en* rösts pluralitet, nämligen *innan* drotsen lämnat sina bägge röster. Regeringen ville emellertid, att det åtminstone skulle vara jämnlighet i voteringen, innan drotsen afgaf sitt yttrande, *hvarför man beslöt ny omröstning till dagen därpå!*

En vid namn Edman, Reuterholms handsekreterare, öfvertalade också en af ledamöterna, hvars namn jag glömt, men som sedan af galenskap kastade sig ut genom ett fönster. Honom behöll Edman på landet tills sessionstimman var slagen och förde honom direkt till hofrätten, utan att lämna honom en minuts sans. Denne återtog nu äfven hvad han sagt dagen förut och voterade: *Till döden*. Ändamålet var vunnet. Drotsens båda röster, naturligtvis af samma innehåll, utgjorde pluraliteten. Domen skulle förkunnas mig för öppna dörrar. Den 30 juni, dagen förut, fick jag höra Ullmans röst, som till vaktens utanför yttrade:

— Denna klädning skall lämnas fröken att bära i morgon, då hon skall inställa sig för hofrätten och afhöra sin dom.

När den lämnades mig, fann jag, att det var en af mina vackraste hvita klädningar han låtit hämta. Med kännedom om hans interêt för mig, var jag öfvertygad, att detta hade någon viktig bemärkelse, och hvilket jag ännu bättre förstod, då om aftonen förbemälte Edman inträdde i arresten och hälsade mig från härtigen och Reuterholm, att jag ej behöfde personligen inställa mig inför hofrätten, emedan detta uppträdande kunde bli mycket smärtande, allra helst

som man befarade att jag skulle blifva *blottställd* för *allmänhetens raseri* (!), utan skulle aktor efteråt komma i arresten och uppläsa domen för mig.

Jag svarade, att jag för ingen del ville undandraga mig att uppfylla hofrättens befallning att infinna mig, och att jag kände mig därtill äga all erforderlig styrka. (Jag fick sedermera veta, att man utspridt det rykte, att jag blifvit i välsignadt tillstånd, hvilket min frånvaro vid domens uppläsande skulle bekräfta).

Jag klädde mig morgonen därpå med mycken omsorg. Mitt korta hår föll i naturliga lockar omkring mitt ansikte. Jag var blott fem och tjugu år och hade således skäl att vänta mig medlidande.

Omringad af sextio mans vakt och fyra officerare, uppgick jag till hofrätten de trettio trappstegen till öfra förstugan, som jag redan nedifrån såg uppfylld med folk ända upp under taket.

I den stund jag satte foten på öfversta trappsteget, togo alla hattarne af sig. Redan detta ingaf mig en ljuf känsla. I detsamma hastade en för mig obekant ung man fram. Genomträngande vakten räckte han mig en törnros och en eternell, samt undangömde sig därefter i hopen.

Härvid kunde jag ej återhålla mina tårar, som tolkade min erkänsla. Jag genomgick flera salar, alla fulla af folk och lika bemött.

I den sista salen stodo människor till och med uppstaplade å bord och bänkar och på axlarna af hvarandra. Mina medolyckliga, Aminoff, Ehrnström och flere voro redan före mig där. Jag ställdes främst vid öfra ändan af bordet,

midt för allas åsyn, hvare jag läste ett ömt deltagande. Alla de andras dödsdomar lästes först upp under en allmän tystnad, men knappast började aktor med mitt namn, förrän ett doft knot, en hotande rörelse från folkmassans sida skrämde drotsen, som med häftighet fattade i klubban och slog tre hårda slag i bordet samt begärde tystnad — men förgäfvdes. Jag lyfte upp min hand med bönfallande ögon och alla tystnade. Min dom upplästes därefter utan att kosta mig en tår.

Jag väntade mig den sådana, och dessutom ledsen vid lifvet, var allt mig fullkomligt likgiltigt. Sedermera vände sig drotsen till en hvar bland oss, med anmodan att vända sig till regenten, inlämna sin förklaring, och bönfalla om nåd. Jag svarade, att jag icke åstundade någon ändring i min dom, enär jag ej hade rättvisa att vänta.

Knappt var jag återförd i min arrest förrän samme Edman åter inträdde med ett uppsnappadt bref från baron Armfelt till en sin vän, och utanpå hvilket härtigen skrifvit: *Mätte fröken Rudenschöld en gång lära känna den nedr ga människa, åt hvilken hon uppoffrat sin välfärd.*

I detta bref yttrade sig baron Armfelt om mig på det mest förolämpande sätt och gjorde däri t. o. m. spe af min tillgifvenhet för honom. Stilen, uttrycken, likheten med hans infällen och ordvändningar, allt öfvertygade mig, att brefvet var ifrån honom, ehuru han sedermera med ednekat, att han någonsin skrifvit ett sådant bref. Jag genomläste brefvet flera gånger, ständigt med ett söndersargadt hjärta. Kallsvetten rann i stora droppar utför min panna, och tycktes båda

mig en annalkande död. Med en konvulsivisk rörelse kvarhöll jag brevet, då Edman, som med hemlig glädje i mitt ansikte såg min själs hela lidande, återbegärde det och frågade hvad han skulle säga härtigen.

— Att baron Armfelts stil ej blifvit nog väl härmad för att bedraga mina ögon, svarade jag.

Ehuru ännu då öfvertygad, att detta bref var från honom, kunde jag ej förmå mig att erkänna det för den, som jag ansåg vara hans förföljare.

Sedan domen i hofrätten var fälld, fick min släkt först tillstånd att se mig, af hvilka endast min syster och Bengt kommo. Thure var vid Risberga, nyligen gift, kom sedermera till Stockholm på några timmar. Domen skulle inlämnas till högsta domstolen och därefter till konungen. Detta drog ut till slutet af september. Då den föredrogs i konseljen, voterade rikskanslern Fredrik Sparre, att jag skulle fästas vid skampålen, och *slita trettio par ris**). Reuterholm instämde naturligtvis häruti, då härtig Fredrik, som alltid bibehållit vänskap för mig, uppstod och förklarade med häftighet, under det han kastade stolen i väggen:

— Antingen skall min bror köra ut ur sin konselj nedriga människor, som hysa sådana tankar, eller också bevistar jag den ej mera!

Med honom instämde drotsen, glad att finna någon, på hvilken han kunde stödja sin svaghet, ty han var i själfva verket ej elak. Men härtigenregenten svarade:

*) Som känt är, fick han sedan det välförtjänta tillnamnet *Ris-kanslern*.

— Om min bror ej vill bevista konseljen, äger han frihet att gå därifrån — hvilket han ock gjorde. Med honom följde drotsen och lämnade således fältet fritt åt mina förföljare. Som drotsen emellertid hade förklaradt, att trettio par ris vore mot lagen, vågade man ej skrida till denna ytterlighet, utan domen ändrades till en timmes stående vid skampålen framför Riddareholmskyrkan samt listidsfängelse på spinnhuset.

Samma dag begaf sig härtig Fredrik till min syster, då ännu i Stockholm, och bad henne kasta sig för regentens fötter och ej släppa honom, förrän hon erhållit skonsamhet för sin olyckliga syster, ty han visste hvilket grufeligt öde henne förestod.

Men min syster, liksom hela min släkt, bedårad af Reuterholms falskhet, försäkrade att Reuterholm gifvit sitt hedersord (!) att ingenting farligt skulle hända mig.

Den 24 september kl. 8 på morgonen kom majoren vid gardet baron Silfverbjelm in i min arrest, kastade sig öfver bordet och grät som ett barn.

— Olyckliga fröken Rudenschöld, utropade han, om ni någonsin behöft er själsstyrka så är det i dag! Ni vet ej hvad er förestår!

— Döden?

— Nej, tusen gånger värre än döden! Tårarne hindrade honom att fullfölja.

I detsamma inträdde slottsfogden och förkunnade mig, att hertigen-regenten af stor nåd skänkt mig lifvet, men att jag tre timmar därefter skulle utstå det straff, jag redan nämt. Jag bad, att hofrättens dom skulle få gå i verkställighet, enär jag ej begärt nåd, allraminst en så-

dan som mig skänktes. Mig svarades, att jag blott hade att lyda.

— Nå, sade jag ihopknäppande mina händer, så skall en rättvis Gud döma emellan mig och mina domare!

Så snart fogden med sitt följe afträdt inkommo vaktofficerarne och förkunnade, att sedan jag nu var frändömd heder och ära, var det under deras värdighet att bevaka mig. De afträdde, och en polisbetjänt och en korpral af vakten inkommo. Jag bad då Silfverhjelm att få vara allena dessa timmar, som voro mig lämnade.

— Ja, blott ni lofvar mig att ej afhända er lifvet.

— En sådan brottslig tanke är långt ifrån mig.

Han gaf då order att lämna mig ensam. Jag använde dessa tre timmar att göra bön, men under ett beständigt gående af och an i min tränga arrest, och det med den våldsamhet mina upprörda känslor ingåfvo.

Klockan 11 återkom Silfverhjelm att hämta mig.

Med samma häftighet, som jag hitintills gått, sprang jag nu utför trapporna och befann mig på gatan, innan vagnen hunnit följa mig, och på detta sätt genombröt jag spetsgården, formerad af hela Svea gardesregemente. Inkommen därinom, stannade jag med häpnad, då jag blef varse skampålen och hela torget — husen, taken t. o. m. skorstenarne — fulla af folk. Alla stodo så tysta, att man kunnat höra andedrägten.

Soldaterna, som lutade sig på sina gevär, snyftade helt högt. Min styrka hade öfvergifvit

mig. Knappt förmådde jag uppstiga för trappstegen till pålen, där min dom ånyo upplästes inför hela allmänheten. Då detta var gjordt kände jag med rysning en grof hand, som tog mig i axeln och ville rycka halsduken af mig.

Hastigt vände jag mig om — det var bödelsdrängen, med järnhalsbandet färdigt att sättas om halsen . . . Jag gaf till ett rop samt nedföll afdånad framstupa utför trapporna. Ännu är denna känsla så liflig i min själ, att jag darrar när jag nedskrifver detta.*)

Man satte mig i en hyrvagn, omgifven af stadsvakter. Jag förblef sanslös hela vägen till spinnhuset, ett stycke utom Hornstull, och öppnade ej mina ögon förrän på eftermiddagen, då jag fann mig helt allena, liggande på golvet i en mörk arrest med en vattenskål och ett glas vin bredvid mig. Ännu hade jag ingenting smakat på hela dygnet. Då jag tog i vinglasets hörde jag skrik: "hon lefver ännu". Jag såg upp till fönstret och fann där utanför uppstaplade alla spinnhushjonen, som betraktade mig.

Jag ville då stiga upp och flytta mig i en vrå undan deras åsyn, men fann mig oförmögen att stå på mina fötter, och återföll tillbaka på golvet.

Kl. 7 på aftonen kom Ullholm, med honom min syster och Bengt, samt min jungfru. De

*) Märkligt är att fröken R. icke omnämner att hennes egen broder, Bengt Rudenschöld, kapten vid gardet, blifvit beordrad att föra befälet vid exekutionen. Kanhända såg hon honom icke och blef aldrig under rättad om denna ytterligare, ytterst gemena grymhet. Kapten R. förföll därefter i spritdrickning, som förkortade hans lif.

medhade en säng och sängkläder, äfven min guldklocka, den jag hade glömt i arresten, dit allt folket — så snart jag blifvit bortförd — hade inrusat för att afskrifva de verser, jag hade tecknat på muren. Alla hade haft min klocka i sina händer, betraktat den, men återhängt den på sin krok. Blott några tråd- och silkesnystan, gamla handskar och dylikt hade de tagit och delat sig emellan.

Vid min jungfrus ankomst skyndade hon sig att bädda sängen för att få mig från golvet; men då min syster, som hjälpte att kläda af mig, drog utaf mig strumporna, följde allt skinnet med af fötterna. Jag hade de tre timmarne på morgonen gått med sådan våldsamhet, att skinnet på ett sådant sätt löpt af dem.

Fältskären, som dagen därpå förband fötterna, sade, att detta hade befriat mig från slag, emedan det dragit blodet ned från hufvudet. På natten insjuknade jag mycket illa, fick en böld och inflammation, men hade likväl krafter att på aftonen, innan min syster återvände till staden, skrifva till min mor — hvilken man önskade skulle förblifva i okunnighet om mitt öde — att härtigen gifvit mig fullkomlig nåd, och att jag endast förvarades ännu en tid på en landtegendom, där jag befann mig rätt väl.

Sndon alla lämnat mig, och Bengt, som blifvit kvar öfver natten, insomnat, kom fångvaktaren sakta in och lämnade mig i alltysthet en biljett af detta innehåll:

“Om ni vill rymma, är fångvaktaren vunnin. En vagn med sex hästar väntar er och er jungfru utanför Hornstull. En hederlig man, den ni känner, skall ledsaga er, hwart ni beha-

Magdalena Rudenschöld.

gar. Fenningar äro honom lämnade i öfverflöd. Mera skall undfås i Hamburg hos Alverhoff på eder rekvisition. Men skynda er blott — tiden är räknad.

Jag vände mig om och såg på fångvaktaren.

— Har ni gått in på allt detta? frågade jag.

— Ja!

— Har ni besinnat följderna däraf för er? Men, lika mycket, dem bryr jag mig föga om — jag gör det för er hustru och edra barn, och vill hvarken blottställa er för fara eller störta mig i nya äfventyr. Tacka den herrn, som nu är hos er, men jag blir kvar.

Dagen därpå utspriddes det rykte att jag var död. Stockholms borgerskap afsände då en deputation till polismästaren Ullholm och utbad sig att få bestyra om min begrafning, den de ville göra kunglig. men — ack! — jag lefde.

När jag tillfrisknade, kommo ledamöter af kommerskollegium för att säga mig, att de erinrade sig huru älskad min salig fader varit under den långa tid han varit deras president, önskande sålunda visa hans olyckliga dotter samma känsla, och i hänseende därtill, att spinnhusbyggnaden var kollegii tillhörighet, hade de låtit tillreda och möblera åt mig tvänne rum och kök, oberoende af arresthusen, och med utsikt åt en trädgård samt egen utgång, som tillslöts med en stor järndörr, hvilken fångvaktaren skulle låsa alla kvällar och för mig åter öppna om morgnarne, endast jag ville lämna mitt löfte att ej missbruka denna frihet, hvarigenom jag skulle blottställa dem för härtigens vrede, utan hvilkens vetskap arrangerandet blifvit gjordt.

Jag lofvade det med synnerlig tillfredsställelse att finna mitt hedersord ännu äga hälgd.

Jag inflyttade också genast i dessa rum. Fråga uppstod nu hos mig om sättet att betala min skuld. Den öfversteg ej mycket tusen riksdaler. Jag önskade att någon af min släkt velat gå i borgen för den — men ingen ville det, utan man gaf mig rådet att cedera. Jag beslöt då att äfven i detta fall vara mig själf tillfyllest och lät begära tillstånd af prinsessan att i mina forna rum i hennes hus, där ännu mina möbler stodo, få sälja allt hvad jag ägde.

Allmänhetens välvilja kom mig här åter till mötes. Allt blef såldt och betaladt långt utöfver sitt värde, t. o. m. gamla skor, omaka handskar — blott det hade tillhört mig. Nuvarande drottningen, Karl XIII:s gemål, lät af min syster begära något däraf. Jag sände en ring med Minervas hufvud efter antiken.

När härtigen, hennes gemål, fick veta det, frågade han henne i allas närvaro, om det var sannt, och om hon vågade nyttja den. Hon visade ringen å sitt finger och tillade, att hon ej trodde det vara brottsligt att bära en souvenir af den hon höll utaf, som var olycklig, och som hon alltid skulle sakna i sitt sällskap. Härtigen tog henne afsides i ett rum tillika med Reuterholm och tilltade henne för detta svar med sådan hårdhet, att hon föll i gråt.

Jag förblef i min arrest på spinnhuset i tjugutre månader, utan tillstånd att se någon annan än min släkt. Bengt och Juliana voro då ällena i staden. Denna senare kom i alla väder till fots den långa vägen.

Sträng emot mig under min förvillsetid, då alla omgäfvö mig med smicker, kom hon nu, öm och god, med religionens barmhärtighet och tröstade mig. Jag vill likväl nämna, att Adlersparre, general Löwenhjelm, Stenbock och stallmästaren Rothlieb hade vunnit fångvaktaren och med hans tillstånd kommo de ofta och hälsade på mig, och likväl var då A. tjänstgörande adjutant hos härtigen och Löwenhjelm tjänstgörande kammarherre.

I den tillgifvenhet de visade mig, trotsade de den fara, som härtigens vrede alltid hotade dem med.

Äfven mottog jag många andra välviljans bevis, såsom t. ex. då ägaren till en hyrvagn svarade Adlersparre, när han ville betala honom hvad resan hade kostat: "Nej, herre, jag tager ingen betalning! Om ni vill alla dagar fara till denna olyckliga, skall ni få min vagn för intet".

Med rörelse erinrar jag mig äfven en annan välvilja. Julaftonen skickade mig nämligen bagaresocieteten stora korgar med fint bröd, hvarmed jag lät traktera alla arrestanterna. Äfven slaktarne sände mig kött, kryddkrämarne alla slag specier — med ett ord: sålunda erhöj jag i öfverflöd allt, hvad till mitt hushåll kunde behöfvas, oberäknadt en mängd andra julklappar med de mest smickrande allegorier. När det led mot slutet af de tre och tjugu månaderna jag satt på spinnhuset, skickade härtigen bud till mig med tillsägelse, att jag skulle bli fri, om jag åtnöjde mig att ej återfå mitt namn och dess rättigheter.

I själfva verket var det mig likgiltigt, om jag kallades fröken Rudenschöld eller blott Mag-

dalena Karlsdotter; men såvida detta affordrades mig som en skamfläck, svarade jag, att utan en fullkomlig rehabilitation gick jag ej utur arresten, där jag i annat fall beslutit att dö.

Den 24 juni öfverlämnade ändtligen förutnämnde herr Edman till mig härtigens patent på en fullkomlig upprättelse samt skänkte mig till ersättning af hvad jag lidit i förlust af min lön och pension ett hemman på Gotland af tre tusen riksdalers värde. Jag tackade för min upprättelse, men vore nöjd att tigga hållre än att fara till Gotland, såvida jag ej där fick hafva min fullkomliga frihet. Det beviljades mig äfven omsider mot mitt skriftliga löfte att ej lämna ön utan kungligt tillstånd, hvilken skrift jag inlämnade, och som förvarades och återgafs mig, då jag befriades. Det glädde mig, att de ägde aktning för mitt hedersord.

Härtigens jakt ekiperades, och jag fördes till Gotland, åtföljd af Bengt och en doktor Tidström. Jag blef i sex månader på Gotland. Den första akt Gustaf Adolf undertecknade, då han öfvertog regeringen, var min befrielse. Men detta var också det enda han gjort för mig.

*

Här sluta mina politiska öden, och jag är glad, att med lugn, utan oförsonlighet, kunna påminna mig dem, men är nog djupt sårad att inom mitt inre förvara ett evigt ämne till sorger, som ofta upplifvas, antingen af nya olyckor, men också ofta blott af ett enda ord, som erinrar mig om hvad jag lidit.

Från denna ömtåltga känslighet härleder sig olikheten nu mot förr i mitt lynne, och den gör mig stundom till och med för mig själf odräglig i andras sällskap, och ensamheten är däremot så nödvändig för min själ, emedan endast den förmår att bibehålla jämvikten inom mig.

Ingen som känner mina öden torde kunna förundra sig öfver, om jag lärt mig afsky onödiga och tomma sällskaper, där jag måste tillgripa den ytliga glädtighet, som numera är så främmande för mitt hjärta.

(Här slutar den olyckliga fröken Rudenschölds själfbiografi.)

*

Historiens dom öfver härtigen-regentens förfarande mot den sköna hoffröken, som försmådde den furstlige tillbedjaren, är längesedan fälld. Dock har väl i detta afseende, intet uttalande varit mera förkrossande, än det som gjorts af af den snillrike biskopen och statsmannen *Agardh*, hvilken sin stora statistik (afdelningen "öfversigt af svenska folkets öden") helt enkelt utsluter Carl XIII ur svenska konungalängden, i det han säger:

"Efter Gustaf IV Adolf kom Carl XIV Johan." I en not tillägges: "Den tid under hvilken Carl XIII förde konunganamnet, var det dock egentligen Carl Johan som regerade.

Vi skulle dock här hafva nämt Carl XIII,

om han ej låtit fröken Rudenschöld stå på schavotten och förpassat henne till spinnhuset. En konung må vara obetydlig, men får ej begå någon låghet.”

*

Om fröken R:s ofvan intagna själfbiografi yttrar en annan författare, *J. G. Carlen*.

Dessa hennes anteckningar trycka i detalj sanningens prägel under den dom, som redan blifvit fälld öfver den slemme Carl XIII och hans slafviska handtlangare för stunden. Det kvinnliga offret inom det undersåtliga gebitet står här vida upphöjdt öfver det stenregn, som kastades på henne. Fröken R. handlade efter sin trogna kärleks ingivelse — *det blef hennes brott, och hvem hade bort kläda skampålen? . . .*

Man kan icke annat än beundra den ovanliga moderation, det lugn, den enkeihet, den opartiskhet, hvarmed det adliga "spinnhushjonet" förtäljer sin histotia! Det syns, att lidandet efter den oerhörda skymfen luttrat en själ, som dock redan förut visat sig stark och upphöjd“.

*

Den historiska roll, Magdalena Rudenschöld hade spelat, upphörde vid hennes frigifvande ur fängelset, och äfven ur det höga sällskapslif, där hon före sin olycka lyst som en stjärna, var hon utesluten. Hennes öfriga öden, medan hon ännu var bosatt å Gotland, än företog utländska resor och en tid uppehöll sig i Schweiz, samt slutligen

återvände till Stockholm, där hon gömd och glömd vistades till sin död, falla icke inom det offentligas område.

Barn af ett lysande tidevarf hade hon ärft och åt sitt lif gifvit uttryck åt dess såväl för- tjänster som fel, och när hon 57 år gammal, den 5 mars 1823 öfvergick till minnenas värld, följde hon detta tidevarf, som då för länge sedan flytt.

Hon blef begrafven i sin faders graf under Klara kyrka, och Carlén uppgifver, att enligt traditionen skulle flere af hennes papper finnas förvarade under hennes hufvudgård i kistan.

Slut.

och
det

ärft
för-
den
ljde
ytt.
der
ligt
nas

